

SUMMARY

I. Moroz. Methodologic and ontodydactic analysis of the topic «Real gases» in the course of theoretical physics of pedagogical universities.

In the article the scientifically-methodical analysis of educational literature is executed on exposition of questions of study of the real gases and authorial methodology of illumination of these questions is offered.

Key words: equalization of the state, statistical integral, pressure.

УДК 616–053.5:616.839

І. С. Недоступ, О. Д. Фофанов, В. Б. Мотрюк, А. П. Юрцева

Івано-Франківський національний медичний університет

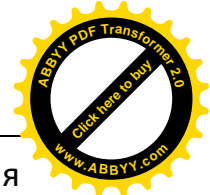
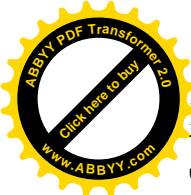
ДОСВІД ВИВЧЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ ШКІЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ НА ПЕДІАТРИЧНИХ КАФЕДРАХ

У статті представлений досвід викладання матеріалу з питань шкільної дезадаптації на кафедрі пропедевтики педіатрії. В результаті обговорення матеріалу автори пропонують методику вивчення цієї проблеми на лекціях і аудиторних практичних заняттях та рекомендують включення в тематичні плани самостійних занять.

Ключові слова: діти, шкільна дезадаптація, навчання, педіатрія.

Постановка проблеми. В сучасних умовах здоров'я підростаючого покоління має особливо важливе значення, оскільки рівень розвитку дітей, їх фізичний та розумовий потенціал, соціальна активність сприяють розвитку держави, її майбутньому соціально-економічному процвітання, обумовлюючи подальший економічний і духовний розвиток, рівень життя, культури, науки. Особливу тривогу викликає в останні роки стан здоров'я школярів. Його погіршення проявляється соматичною патологією, зростанням функціональних розладів, тенденцією до збільшення частоти поєднаних відхилень та розвитком шкільної дезадаптації (ШДА). Зрозуміло, що питання шкільної дезадаптації є важливою міжгалузевою і міждисциплінарною проблемою, розв'язанням якої повинні займатись лікарі, педагоги, гігієністи, соціологи і, безумовно, сім'я.

Аналіз актуальних досліджень. Охорона здоров'я дітей, забезпечення умов для їх всебічного розвитку визначені в Україні загальнонаціональним пріоритетом і закріплено законодавчими актами, Концепцією розвитку охорони здоров'я населення України [1, 37–39; 6, 17–20]. Одним із основних завдань нашої держави є забезпечення виконання положень Конвенції ООН про права дитини, яка сприяє розвитку і вихованню здорового покоління [6, 17–20; 5, 9–14]. Питання права дитини на здоров'я і благополуччя розглядалось і на 9 Конференції міністрів охорони здоров'я 47 держав – членів ради Європи, яка відбулась 29–30 вересня 2011 року у Лісабоні. Основні положення рішень конференції викладені в прийнятій Декларації, в якій, зокрема зазначено, що значна

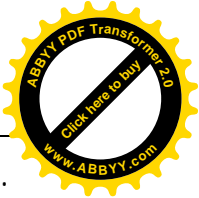
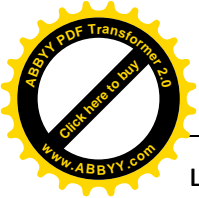
частка фізичних і соціально-психологічних проблем дорослого населення своїм корінням походить з грудного і дитячого віку. Далеко не повний перелік вказаних документів, в яких задекларовано право дитини на здоров'я, свідчить про занепокоєність станом здоров'я дітей в усьому світі.

Дані Центру медичної статистики МОЗ України за останні роки і численні наукові дослідження свідчать, що незважаючи на зусилля, що докладаються державою для поліпшення показників соціально-економічного розвитку, стан здоров'я наших дітей залишається незадовільним [4, 3–5; 5, 9–14]. Це зумовлено, очевидно, зниженням у дитячій популяції не лише порогу чутливості до негативних факторів, але й адаптаційних можливостей і резервів дитячого організму. Найсерйознішою з причин, що найбільше впливають на погіршення стану здоров'я дітей, є техногенна агресія, зумовлена екопатогенними факторами. Неспецефічна дія ксенобіотиків, поступово спричиняючи численні зміни гомеостазу, викликає порушення в діяльності органів і систем організму, котрі відповідають за пристосувальні можливості дитини. Саме тому симптоми екологічної адаптації з'являються передусім у дітей великих промислових міст та регіонів [4, 3–5; 6, 17–20].

Система сучасного навчання у школі вимагає відповіді на багато запитань, що виникають у лікарів, педагогів та батьків дітей різного віку. Не викликає заперечень необхідність якісної і ефективної освіти, але варто визнати, що більшість дітей закінчують школу з різноманітними захворюваннями та функціональними розладами, які формуються за час їхнього навчання [1, 40–44; 5, 3–5; 7, 17–20]. Так, за даними літератури здоровими можна вважати 11,7% школярів початкових класів та тільки 5,3% школярів випускних класів [2, 416; 9, 10–12].

Особливо важливими вважають перші роки навчання, коли відбувається різка зміна практично всіх складових життя дитини: її навантаження, фізична, розумова та соціальна активність, поведінка, харчування. Саме у цей період відбувається адаптація дитини до систематичного навчання або розвиваються процеси дезадаптації, котрі призводять до численних функціональних порушень, розвитку хронічних захворювань, сприяють поганій успішності [3, 416; 8, 66–68; 11, 89–91].

Під шкільною дезадаптацією (ШДА) розуміють неможливість шкільного навчання відповідно до природних здібностей і адекватної взаємодії дитини з оточенням в умовах мікросоціального середовища, в яких вона існує [2, 416; 3, 13–15; 7, 173–177]. За висловлюванням відомого дитячого письменника Л. А. Кассіля, сім'я і школа – це берег і море. На березі дитина робить свої перші кроки, отримує перші уроки життя, а потім перед нею відкривається неосяжне море знань, і курс у цьому морі показує

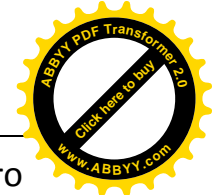
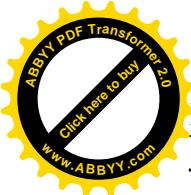
школа. Але це не означає, що вона повинна зовсім відірватися від берега. Тому у вітчизняній та зарубіжній літературі зазначається, що незамінним та практично єдиним (після сім'ї) середовищем, яке спроможне системно і систематично впливати на стан здоров'я дітей та підлітків, є навчальний заклад [8, 66–68; 9, 10–12; 10, 187–191].

Серед багатьох причин зниження адаптації школярів до навчання найважливішими є велике навчально-виховне навантаження, нераціональне харчування, недостатня рухова активність, скорочення тривалості сну і перебування на свіжому повітрі. Це може призводити до перевтоми дітей, зниження їх адаптаційних можливостей, а у комплексі з несприятливими факторами середовища та біологічними факторами спричиняти формування клінічно виражених розладів здоров'я [3, 13–15; 5, 9–14; 11, 89–91]. У результаті виникають різні зміни, що характеризуються зниженням функціональних можливостей організму і насамперед його регуляторних систем, рівень напруги яких відображає ступінь адаптації організму до умов навколишнього середовища.

Разом з тим, не дивлячись на незаперечну актуальність проблеми підвищення адаптації дітей до навчання в школі, в програмах з педіатрії на медичних факультетах окремо питання шкільної дезадаптації не розглядається. Тому є нагальна потреба при вивченні багатьох суто медичних тем виокремити причини ШДА і засоби покращення стану здоров'я та процесів адаптації дітей до систематичного шкільного навчання.

Мета статті – удосконалити методику вивчення проблеми шкільної дезадаптації на кафедрі пропедевтики педіатрії медичного університету.

Виклад основного матеріалу. При вивченні пропедевтики педіатрії на лекціях і практичних заняттях, присвячених вивченню періодів дитячого віку відмічаємо значення кожного з них для подальшого розвитку і впливу на адаптаційні процеси, в тому числі і на розвиток шкільної дезадаптації. Так, перинатальні ураження центральної нервової системи (ЦНС), основні симптоми яких на фоні лікування протягом 1 року життя зникають, за умови раптової зміни умов життя в подальшому (вступ дитини до дитячого садочка, до школи, збільшення психо-емоційного навантаження), можуть сприяти порушенню процесів адаптації формуванню ШДА. При відсутності належної уваги з боку батьків і медичних працівників до цієї групи дітей, можуть розвиватись пограничні нервово-психічні розлади: невротичні реакції та неврозоподібні стани, соматовегетативні, неврастенічні, гіпердинамічні синдроми тощо. Це група дітей, які в подальшому у школі створюють серйозні проблеми для вчителів та їхніх батьків. Для покращення засвоєння студентами факторів ризику розвитку ШДА в

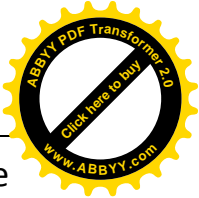
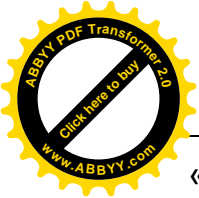

тематичні плани самостійних занять і тестові завдання для підсумкового модульного контролю включаємо питання впливу антенатального періоду та раннього дитячого віку в подальшому на адаптацію до навчання у школі.

Значне місце в програмі пропедевтики педіатрії займають питання динаміки фізичного і нервово-психічного розвитку в дітей. На лекціях і практичних заняттях звертаємо увагу студентів на те, що вступ до школи є однією з найважливіших подій у житті дитини, яка пов'язана з новим типом стосунків з дорослими й однолітками, новими формами діяльності, серед яких провідною стає навчання. Кожному віку відповідає свій рівень фізичного, психічного та соціального розвитку. Очевидно, ця відповідність справедлива лише загалом і в цілому, але розвиток кожної конкретної дитини може відхилятися в ту або іншу сторону залежно від впливу соціально-біологічних факторів. Тому взаємодія батьків з педіатрами і сімейними лікарями повинна бути спрямована на своєчасне виявлення мінімальних відхилень у фізичному, психічному та соматичному стані дитини перед її вступом в школу. Ці питання включені в клінічні задачі і тестові завдання для контролю знань під час аудиторної роботи і підсумкового модульного контролю.

При аудиторній самостійній роботі з хворими дітьми студенти при опитуванні хворих дітей шкільного віку обов'язково звертають увагу не тільки на симптоми хвороби, але і на успішність. При цьому, користуючись спеціально розробленими анкетами, вивчають причини труднощів при навчанні, взаємовідносини з однокласниками і вчителями, про улюблені заняття і проведення дозвілля. При встановленні негативізму дитини до навчання у школі студенти намагаються встановити його причини. В кінці обстеження дитини студент доходить висновку не тільки про порушення здоров'я дитини, але й про її психологічний статус і рівень адаптації до навчання. Такий підхід до вивчення проблеми ШДА дозволяє майбутнім лікарям розглядати хворих дітей не тільки за параметрами порушень функціонування органів і систем, але й за психологічними особливостями.

Важливим питанням у підготовці педіатрів і лікарів загальної практики – сімейної медицини на кафедрі пропедевтики педіатрії є раціональне харчування, яке є одним з найважливіших чинників, що визначають життєдіяльність і рівень здоров'я дитини. На лекціях і практичних заняттях значна увага надається раціональному харчуванню дітей першого року життя, яке є однією з найважливіших умов, що забезпечують їх подальший гармонійний ріст, оптимальний психомоторний і інтелектуальний розвиток, стійкість до інфекцій і дії різних несприятливих чинників зовнішнього середовища та попереджують розвиток соматичних аліментарнозалежних захворювань. Окреме місце при вивченні модулю

«Вигодовування дітей» надаємо харчуванню дітей шкільного віку, яке також має важливий вплив як на фізичне здоров'я, так і на когнітивну здатність і, тим самим, на успішність, яка в значній мірі впливає на ставлення до дитини як в сім'ї, так і в школі.

Висновки.

1. Включення в педагогічний процес на кафедрі пропедевтики педіатрії актуальних аспектів в шкільній медицині, зокрема питань шкільної дезадаптації, сприятиме поглибленню знань студентів з цієї проблеми з перших років навчання у медичному університеті.

2. Отримані знання в подальшому у практичній роботі дозволять кваліфіковано розробляти і впроваджувати профілактично-оздоровчі заходи, скеровані на підвищення ефективності адаптації школярів до систематичного шкільного навчання.

3. Підвищення уваги до проблеми шкільної дезадаптації при викладанні педіатрії дозволить сформувати в майбутніх лікарів концепцію, згідно з якою лише тісний зв'язок родини, лікарів і школи здатний сприяти вирішенню цієї складної медико-соціальної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дудіна О. О. Динаміка здоров'я дитячого населення України / О. О. Дудіна, Г. Я. Пархоменко // Современная педиатрия. – 2011. – № 5 (39). – С. 37–39.
2. Иовчук Н. М. Детская социальная психиатрия для непсихиатров / Иовчук Н. М., Северный А. А., Морозова Н. Б. – С-Пб, 2006. – 416 с.
3. Калашникова Т. П. Неврологические и нейропсихологические проявления школьной дезадаптации / Т. П. Калашникова, И. П. Корюкина, Ю. И. Кравцов // Российский педиатрический журнал. – 2001. – № 1. – С. 13–15.
4. Лук'янова О. М. Стан здоров'я здорових дітей молодшого шкільного віку та шляхи його корекції / О. М. Лук'янова, Л. В. Квашніна // Перинатологія та педіатрія. – 2004. – № 1. – С. 3–5.
5. Максимова Т. М. Здоровье детей в условиях социальной дифференциации общества / Т. М. Максимова, О. Н. Гаенко, В. Б. Белов // Пробл. соц. гиг., здравоохран. и истории мед. – 2004. – № 1. – С. 9–14.
6. Моїсеєнко Р. О. Вплив деяких соціально-економічних чинників на формування здоров'я та смертність дітей / Моїсеєнко Р. О. // Перинатологія и педиатрия. – 2009. – № 3 (39). – С. 17–20.
7. Мороз В. М. Психічне здоров'я дітей і підлітків: психофізіологічні і психогігієнічні аспекти вивчення, оцінки та тлумачення / В. М. Мороз, І. В. Сергета // Укр. вісник психоневрології. – 2002. – Т. 10. – Вип. 2 (31). – С. 173–177.
8. Неділько В. П. Здоров'я дітей, які готуються до навчання в школі / В. П. Неділько, Т. М. Камінська, С. А. Руденко // Современная педиатрия. – 2007. – № 2 (15). – С. 66–68.
9. Полуніна Н. В. Медико-социальные факторы риска и их профилактика / Н. В. Полуніна, Е. И. Нестеренко, Н. М. Ашанина // Профилактика заболеваний и укрепление здоровья. – 2001. – № 3. – С. 10–12.
10. American Academy of Pediatrics, Committee on Early Childhood, Adoption, and Dependent Care. Quality early education and child care from birth to kindergarten. – Pediatrics. – 2005. – Vol. 115(1). – P. 187–191.
11. Clinical and psychological characteristics of school adaptation / L. Jorjoliani, M. Vekua, E. Chkhartishvili [et al.] // Georgian. Med. News. – 2008. – № 3. – P. 89–91.

РЕЗЮМЕ

И. С. Недоступ, А. Д. Фофанов, В. Б. Мотрюк, А. П. Юрцева. Опыт изучения актуальных вопросов школьной дезадаптации на педиатрических кафедрах.

В статье представлен опыт преподавания материала по вопросам школьной дезадаптации на кафедре пропедевтики педиатрии. В результате обсуждения материала авторы предлагают методику изучения этой проблемы на лекциях и аудиторных практических занятиях, также рекомендуют включение в тематические планы самостоятельных занятий.

Ключевые слова: дети, школьная дезадаптация, обучение, педиатрия.

SUMMARY

I. Nedostup, A. Fofanov, V. Motriuk, A. Iurtseva. Experience of study of problem of school is unadapted on pediatric departments.

In process the presented experience of exposition of material on questions school is unadapted on the department of propedevtic pediatrics. As a result of discussion of material authors offering the method of study of this problem on lectures and audience practical employments and recommend with the inclusion in the thematic plans of independent employments.

Key words: children, school is unadapted, study, pediatrics.

УДК 378+371.333

О. І. Ордановська

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ З ФІЗИКИ

У статті висвітлені деякі психолого-педагогічні проблеми використання мультимедійних засобів навчання і педагогічних програмних продуктів, а також запропоновані шляхи вирішення цих проблем під час підготовки майбутніх учителів фізико-математичних дисциплін.

Ключові слова: мультимедійні засоби навчання, інформаційні технології, підготовка майбутніх учителів.

Постановка проблеми. У проекті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки визначено, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу. Отже, безсумнівним є той факт, що освіта в майбутньому набуде нової форми та якості, оскільки буде безперервно пов'язана з інформаційними технологіями. Тому сьогодні ставить перед психологами і педагогами задачу концептуального опису розвитку розумової діяльності і психічних функцій в умовах інформатизації і технологізації усіх ланок освіти: від дошкільної до вищої.

Психолого-педагогічні дослідження рівня, якості та ефективності використання мультимедійних засобів навчання (МЗН) у навчально-виховному процесі освітніх закладів, виявлення чинників, що впливають на ефективність навчально-виховного процесу із застосуванням МЗН, мають відповісти на кілька важливих запитань: